

İSTANBUL'DA BİR BEKTAŞİ TEKKESİ:

KARYAĞDI (EYÜP) TEKKESİ

Nicolas VATIN ve Thierry ZARCONE

T. Zarcone'un *supra* basılı makalesinde görüldüğü gibi, İstanbul Bektaşiliği ve tekkelerini tanımak için daha yapılacak çok şey var. Tarikatın tarihinin veya düşüncesinin şu ya da bu yönü bir çok araştırmaya konu olmuşsa da, Bektaşî fenomeni konusunda bütünlük içeren bir anlayışa varacak farklı disiplinlerden uzmanların katıldığı ortak çalışmalar son derece sayılıdır. Özellikle belirtebiliriz ki, epigrafik (mezarlar ya da yapılar) kaynaklar sıklıkla kullanılmışsa da, uygulamada sistematik çalışmalara yol açmamışlardır.

Bu tip projelerin, ancak hakkında bir kaç doküman bulunan farklı ve bir çok tekkeye ayrılmış monografiler çerçevesinde gerçekleştirilebileceği bir gerçektir. Bu da tam daha önce İstanbul Anadolu Çalışmaları Fransız Enstitüsü dergisinde İstanbul'un Asya yakasındaki Merdivenköy tekkesi üzerine bir araştırma yayınlamış bulunan ekibin yapmaya çalıştığıdır. Bu çalışmayı kolaylaştıran unsurlar da vardı: post-nişini Hilmi Dede'nin geçen yüzyıl sonunda yapısı ile rakip olarak Hacı Bektaş'ın ana dergahıyla rekabet ettiği düşünülecek olursa dergahın ünü ve önemi; mekanda binaların ve geleneklerin başına daha da kötü şeylerin gelmesini engelleyen Alevi topluluğunun varlığı; ve son olarak, tekke mezarlığındaki mezarların iyi korunmuş olmaları. Bu ortak çalışmanın sonucu, bir çok kaynağın ve araştırmanın ortaya çıkarak aydınlanması açısından oldukça başarılıydı, tekkenin görüntüde mitik ve buna karşın tarihi kaynaklarını ortaya çıkartmak; 1826 ve 1925 yıllarında yaşanan iki dramdan sonra ayakta kalma ve toparlanma sırasındaki koşulları; Osmanlı Bektaşiliği içerisindeki yerini ve ona olan etkilerini; XIXuncu yüzyıl sonundan bugüne kadar İstanbul toplumundaki sosyal rolünü; binalarının tarihini; folklorunu; ve son olarak, mezarlıklarının ve Bektaşî mezar epigrafisinin özelliklerini ortaya koymak mümkün oldu.

Elbette, bu tip uygun şartlara çok az sayıda araştırmada rastlayabiliyoruz. T. Zarcone'un daha önce sözünü ettiğimiz makalesinde diğer İstanbul Bektaşî tekkelerinin bu memnuniyet verici durumdan çok uzakta olduklarını belirtmektedir. Her biri üzerine benzer monografiler çıkartmak çok da yararsız sayılmaz: böylelikle, bu çalışma sırasında, aralarındaki benzer ve farklı noktaları, bu tekkelerin birbirleri ile, il ile ve İmparatorluk ile yürüttükleri ilişkileri analiz etmek, kısacası İstanbul Bektaşiliğinin varlığını ve özelliklerini sorgulamak mümkün olacaktır.

İstanbul Bektaşî tekkeleri ve bunların mezarları yıkılmakla tehdit edildiğinden ve gelecek bir yokoluşa doğru sürüklendiğindedir ki, böylesi bir çalışma son derece acil gerçekleştirilmek durumundadır. Tıpkı şu anda satışa sunulmuş olan Eyüp'teki Karyagdı tekkesinde olduğu gibi. Bu nedenle, bizim tek başımıza kalkışmaya ne gücümüzün, ne de niyetimizin yeteceği, çok daha geniş bir girişim olan Karyagdı tekkesinin anısını kurtarma girişimine mütevazı bir katkıda bulunmak istedik.

Çalışması bize model oluşturan Merdivenköy kompleksinin aksine, Karyagdı tekkesi hakkında çok az dokümana sahip küçük bir birliktir. Dolayısıyla bu çalışmanın boyutu da sınırlı olacaktır. En azından topografik ya da mimari bir çalışmayı eklemek olanağımız olmadı. Yine makalemiz yalnızca iki bölümden oluşmaktadır: ilk bölüm, mezarlık ve epigrafik dokümantasyon çalışmalarını izleyen kısa

bir mekan tanıtımına ayrılmıştır; ikinci bölümde ise bir önceki bölüme ve elimizdeki yazılı kaynaklara dayanan bir tekke tarihçesi bulunmaktadır. Sözü ettiğimiz kaynaklar arasında en önemlisi Ek 1'de yayınladığımız ve çevirdiğimiz Başbakanlık Arşivlerinden bulduğumuz *Cevdet Evkaf*'ın derin dokümanıdır. Tamamlayıcı bilgiler ise Nicolas Vatin tarafından, 1991 yılında mekanın bugünkü sahibi olan Sayın Naciye Karadağ'a yaptığı bir ziyaret sonucunda toparlanmış bulunmaktadır. Bugün atmış yaşında olan Karadağ, kendini son dergah şeyhi Hüseyin Mazlum'un torunu olarak tanıtmıştır: ona buradan, Karyağdı tekkesinin yakın tarihi konusundaki tanıklığı için teşekkür etme şansı bulduğumuz için ömutluyuz. Son olarak, okuyucu Ek 2'de bulunan yazıları ve bu yazılarda karşılaşılan isimlerin yer aldığı bir endeksi bulacaktır.

KARYAĞDI TEKKESİ

MEKANLARIN DURUMU, MEZARLIK VE YAZIT ÇALIŞMASI

Karyağdı tekkesi Eyüp tepesinin doruğunda, mezarlığın ucundan Haliç'e bakmaktadır. Piyer Loti Kahvesi'nin birkaç on metre ötesinde, doğudan Karyağdı Sokak'la uzanır ve Ballı Baba Sokak ile açılır. Ballı Baba Sokak, zaviyenin, XVIII'inci yüzyılda hala bir tarafından genel yola diğer üç taraftan ise bir bahçe ve Eyüp mezarlığına bağlanan bir parsel üzerine kurulduğu tarihte yokmuş. Bugün ise kötü durumda olan taş bir duvarla çevrili tekke topraklarına Ballı Baba Sokak'tan giriliyor. Parselin merkezinde, yine bir kuyunun bulunduğu bir terasın arkasında, yüzü kuzeye dönmüş, görece yeni, tek katlı oturulabilir bir ev yükselmekte. Bu binanın ardında, daha eski binalar toprakların doğu sınırına dek uzanmakta. Yalnızca anlattığımız eve bitişik bölüm biraz daha iyi durumda. Yapıların geri kalanından yalnızca dev pencereci iki duvar ayakta kalmış.

Naciye Karadağ tarafından sağlanan bilgiler biraz daha ilerisini görmemizi sağlıyor: yaklaşık 1978 yılında gerçekleşen bir yangına kadar ayakta kalan, oysa bugün bir yıkıntı olan bina Karyağdı Sokak'taki bugün hala yerinde duran sarı eve kadar uzanmaktaymış. Giriş katında üç oda ve bir mutfak, bugün yokolan katta ise pencereleri Haliç'e bakan meydan bulunmaktaymış. Karyağdı Sokak'a açılan bir kapı, mezarlığı geçen ve mezarlıktan iki kör duvarla ayrılan bir koridorla eve giriş sağlamış. Buna karşın, ziyaretçiler binaya daha çok yine Karyağdı Sokak'a açılan, ama sollarından geçen mezarlığın öteki tarafında bulunan ikinci bir kapıdan evin bugün hala varolan girişine varmayı yeğlerlermiş. Bugün her iki kapı da kaldırılmış ve yerlerine eskiden toprağı Ballı Baba Sokak'tan ayıran kapılar konulmuş.

Tekke duvarlarının içerisindeki mezarlık Karyağdı Sokak'a bakıyor, ama sokaktan görülüyor. Bu da dergaha kesinlikle bağlı olduğunu göstermekte. Aslında, Merdivenköy ya da Rumeli Hisar'da da gördüğümüz Bektaşî adetlerine uygun olarak, mezarlık Karyağdı tekkesinin bahçesinde bir bölümü oluşturmaktadır. Bugün içinde bulunduğu durumda, üzerinde içeriye izlemeye bir miktar izin verecek şekilde parmaklıklar bulunan alçak bir duvarla çevrilidir. Bu durum, mezarlığa bugün hala verilen önemi sergilemekte: aslında daha önce varolan duvarın restorasyonu 1990-1991 kışında gerçekleştirilmiştir. Yine de, mezarlık bir Bektaşî tekkesinin en temel öğelerinden biri sayıldığından, bu duvarın daha yüksek olduğunu varsaymamız için hiçbir neden yoktur. En azından Merdivenköy'de ölümler dünyasıyla yaşayanlar dünyası arasında hiçbir mason ayırıcı yoktu. Üstelik, eğer bugün hala mevcut olan binaya bahçenin mezarlığı yollardan ve günlük ziyaretlerden uzak tutan ve içinde 1901 tarihli bir kuyu bulunan tarafından yoluyla doğrudan geçebiliyorsak da, durum eskiden böyle değildi:

o zamanlar, kapıya ulaşmak için mezarların yanından geçmek gerekiyordu. Mezarlık, başlangıçta kapalı olsun ya da olmasın, yadsınamaz ki mekan düzenlemesinde merkez rolü oynamıştır.

Bu saptama yapıların yerleşimi tarafından da desteklenir görünmekte. İçlerinden altı tanesinin kapak taşlarının vardır ve dolayısıyla başlangıç yerlerinde bulunma olasılıkları yüksektir, mezar taşları bir taraflarından tekkenin kurucusu ya da öyle değilse bile isim babası Horasanlı Karyağdı es-Seyyid Muhammed Ali Baba ve ileride kesinlikle efsanevi bir aziz olduğunu göreceğimiz es-Seyyid Muhammed Abdi Baba'nın mezarlarına götüren bir patikayla düzene sokulmuştur.

Bize öncülük eden varsayımlar kolaylıkla kabul edilebilecek türden. Yine de, mezarlığın yalnızca bir kısmı ve geç bir dönem için geçerli göründüklerini de eklemek gerek. Aslında, sayabilmiş olduğumuz olan onüç mezar, tekke tarihi boyunca bahçeye yerleştirilenlerin tamamını oluşturmuyor. Önce, toprak üzerinde bugün varolmadıkları bilinen mezarlara ait taclar buluyoruz: bu konuda, 1991 kışında fotoğrafı çekilmiş, ancak 1989 yılındaki ilk sayımımız ve İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü fotoğraf arşivlerinde rastlamadığımız göre, büyük olasılıkla Hans-Peter Laqueur'un bizden önce gerçekleştirdiği Karyağdı tekkesi ziyareti sırasında yerinde olmayan EKy 13 mezarını da belirtmek gerektiğini düşünüyoruz. Yazıt, ölünün (kim olduğunu bilemiyoruz) Bektaşî olduğuna dair hiçbir kuşku bırakmamaktadır; zaten bu kişinin yakınlarıdaki Karaağaç tekkesi ile olan bağlantıları da Karyağdı tekkesinde mezarının bulunmasını açıklayabilecek nitelikte. Bu durum, başka mezarların da birkaç komşu depoda tutuluyor olabileceğini düşündürüyor.

Öte yandan, tarihli on taştan yedi tanesi 1864 yılından önceye ait. Bunlar da, kesin olarak birer kaidesi olup, başlangıç yerlerinde kaldıklarını düşünebileceğimiz ve yatların yöneldiği mezarlığı geçen yolun kenarına yerleştirilmiş taşlardır. Ayrıca Kalyoni Mehmed Baba'nın üzerinde 1827-1828 tarihlerini taşıyan bir tac hüseyini bulunan mezarının varlığı da sorgulanmaya değer, çünkü Bektaşî Tarikatı 1826 yılında yasaklanmıştı. EKy 7 (1812-1813) numaralı taşta gelince, İstanbul mezarlarında pek görmediğimiz gri mermerden yapılmış olan bu mezarın üzerinde başlangıçta varolmayan bir tac bulunmaktadır, bu da bugüne kadar rastlamadığımız bir tip olan kendisini daha kuşkuyla karşılamamıza yol açmakta; tac elifili sütun göstermektedir ki, mutlaka XIXuncu yüzyılın ikinci yarısında, tekkenin efsanevi iki kahramanına adanmıştır. Bu noktaya geri dönmeye önce, bugünkü durumunun, elbette pek de önemli olmayan bir mezarlığın eski halinin ne olabileceğini anlamaya izin vermediğini, ancak bilmediğimiz tarihlerde bir çok büyük olay geçirmiş olduğunu anlayabildiğimizi belirterek bu paragrafı bitireceğiz.

İki taş diğerlerinden ayrılmaktadır. Öncelikle tarih vermedikleri için. Diğer bir neden ise, ikisinin de ötekiler gibi hüseyini ya da edhemi değil de, tac elifi taşımalarıdır. Bu son nokta da zaten farklı ve önemli kişilere adanmış olduklarını anlamamıza yeter. Tarih eksikliği bizi bu kişilerin tarihi karakterlerini, hiç değilse gerçekten burada gömülü olup olmadıklarını sorgulamaya itmekte. Sonuçta, içlerinden biri, bir kaide üzerine konarak, çevresi parmaklıkla sarılmış olan, tekkeye adını veren ve mitik karakteri en azından ayak taşı önüne daha sonra yerleştirilen yazıdaki gibi adının önüne eklenen Horasanî lakabıyla beliren Hazret-i Karyağdı es-Seyyid Muhammed Ali Baba ismini taşınmaktadır. Diğerinin de *Hazret-i şeyh Şafi sülale-i tahirlerinden* olarak nitelenen ve taşı Karyağdı Baba'nınkinin hemen yanında olan es-Seyyid Muhammed Abdi Baba'ya ait olduğu açıktır. Yeni kesilmiş bir tac elifi oturtulmuş sütunu vardır: Merdivenköy Bektaşîlerinin çok kullandığı sütunlu taş XIXuncu yüzyılın ikinci yarısında İstanbul'da yeniden moda olmuştu. Tacın sütun üzerine garip bir şekilde yerleştirilişi

sitilize bir lahana ile bir kozalak ile süslenmiş EKy 12 ayak ve baş taşlarının stilini tamamen ortaya koyuyor.

Bu iki mezarın yakın tarihte yapılmış olması, tekke ve mezarlığının tarihinde önemli bir öge oluşturmaktadır. Aslında, Merdivenköy'deki Şahkulu tekkesine bağlı mezarlıkların analizi de bizi Bektaşî tekkelerinde bir ya da daha fazla azizin mezarının varlığının şart olduğu sonucuna götürmüştü. Bu o kaddar doğru bir sonuç ki, yeni mezarlara yer açmak gerektiği zamanlarda (yer sorunu yüzünden), Şeyhler bu seçilen alana önce mitik olduğu kesin bir azizin mezarını yapmayı gerekli görüyorlardı. Karyağdı tekkesinin ve mezarlığının tarihi nasıl olursa olsun, kurucu azizlerin yeni iki mezarının varlığı, bunların yıkıntı halindeki lokalın kapısına yakın olması ve son olarak yerlerinin XIXuncu yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşen mezarlık yerleşimiyle uygunluk içerisinde bulunması, bize Eyüp Bektaşî şeyhlerinin bu konuda Merdivenköy babaları gibi düşündüğünü göstermektedir. Herşey sanki öncelikle Karyağdı tekkesi bahçesine bir mezarlık kurulmasının -ya da yeniden kurulmasının- istenmesiyle başlamış gibi. Bu olayın İkinci Mahmud'un 1826 yılında yasakladığı Bektaşîliğin yaşamış olduğu yeniden canlanmayla aynı tarihler olduğunun da altını çizmekte yarar vardır.

Mezarlık açıkça, daha yakın bir çalışma dönemi geçirmiş; belirli bir tarihte Karyağdı tekkesini onaran insanlar Osmanlıca okumuyorlarmış, çünkü başlangıçta bir kapının üzerinde durduğu anlaşılan bir yazıyı ayak taşının önüne koymuşlar. Bu büyük olasılıkla, mezarlığın ve EKy 6'nın duvarlarının örüldüğü zaman gerçekleşmiş.

On üç yazıtlı bir corpuse sahip bu mezarlık için formüller çalışması yapmanın bir anlamı yok. Yine de, tipik olarak Bektaşî özelliği gösteren *Hu Dost* dua başlangıcına altı kez rastlandığını belirtelim. Ali, Ehl-i Beyt, al-i abaya da Haccı Bektaş göndermelerini de bir kaç kez gözlemledik. Daha ender rastlanan Peygamberin şefaatinin dileyen bir mezarın koruyucusu olarak on iki imam sayılmış. Genelde, çoğu yazının görece yalınlığı dikkat çekmektedir.

Bu yazılar bize tekke hakkında hangi bilgileri vermekte? Çok sınırlı değerinde bir dokümana sahip olduğumuzu unutmadan, sonuçları, ya da en azından saptamaları sunabiliriz.

Öncelikle, taşların üzerinde yazan isimlerin görece mütevazı kişilere ait olması bizi şaşırttı; aslında bu durum tam da yazıt stilinin yalınlığını da açıklamakta. Doğrusu, tekkenin şeyhi ve ailesi dışında, bir Paşanın kızkardeşine ve bir Medine yöneticisiyle (şeyhü-l harem) evlenmiş olan bir Paşa kızına ve yüksek sosyal dereceli kadınlara rastladık. Ancak, görüldüğü gibi bu kadınların erkek kardeşleri, eşleri ve babaları onlarla birlikte gömülmemiş. Geri kalanlar arasında, gerçekten de mesleğinin yorgancılık olmadığını düşündürecek hiçbir neden bulunmayan bir *yorgancı*, Kumkapı başkomiseri ve Haseki Sultan *İmaretinin* (hala İstanbul'dadır) başaşağısı bulunmaktadır. 1901 yılında sarnıcı yaptıran Mustafa Nakuki Efendi'ye gelince, artık onun hakkında hiçbir şey bilmiyoruz. Yazılardan izlerine rastladığımız tekke müdavimlerinin hepsi de saygıdeğer sosyal çevrelerden gelmekteyse de, Merdivenköy'de gördüklerimizin aksine yüksek sosyal tabakaya ait kişiler değildi.

Yine Merdivenköy'de gördüklerimizin tersini yansıtan dikkate değer ikinci bir nokta ise, belirtilen doğum ya da yerleşim yerlerinin neredeyse hepsinin Eski İstanbul sınırları içinde yer almasıdır: Yukarıda adı geçen iki kişi ile daha önce komşu Karaağaç tekkesi ile ilişkisi olduğuna değindiğimiz iki kişinin durumu da budur.

Buradaki taşların karşısına çıkan ilginç sorulardan biri de, tam olarak İstanbul Bektaşî tekkelerinin kendi aralarında sürdürdükleri ilişkilerle ilgilidir. Neden Karaağaç *post-nişin muhibbi* Yorgancı Aşım 1887 yılında Karyağdı mezarlığına gömülmüştür? Aynı soruyu yine Karaağaç tekkesine bağlı olan EKy 13 mezarının bilinmeyen sahibi, Rumeli Hisarı'ndaki Şehitlik Dergahı'nın post-nişininin meslektaşı, Kumkapı *ser-komiseri* Ali Rıza Efendi için de sorabiliriz. Yukarıda değinmiş olduğumuz mekan yakınlığı da gömü yeri seçiminde rol oynamış olabilir. Yine de, bu Eyüp taşlarının buradaki varlığı başkent Bektaşî tekkeleri arasında sıkı ya da değil, ama kesinlikle doğrudan bağlar olduğunu ortaya koyuyor.

Son olarak, taş yazılarının tekke yönetimi konusunda somut bilgiler verebileceğini anımsatalım. Bu durumda, Yorgancı Aşım'ın yazısından 1887 yılında Karaağaç post-nişininin Hasib Baba olduğunu, Ali Rıza Efendi'nin taşından ise Nafi Baba'nın 1900 yılında Rumeli Hisarı tekkesini yönettiğini öğreniyoruz. Karyağdı tekkesine gelince, Mehmed Necib Baba'nın öldüğü 11 mart 1876 tarihinde post-nişin olduğunu, onun ardından gelen (hemen arkasından ya da biraz daha sonra) Hafız Muhammed Salih'in, oğlu İbrahim Selim'in öldüğü 17 kasım 1887 tarihinde hala görevde olduğunu ve kenndi ölümü 17 kasım 1917 tarihine kadar tekkenin başında kaldığını biliyoruz.

KARYAĞDI TEKKESİNİN TARİHÇESİ

Tüm Bektaşî tekkelerinin efsanevi kurucuları gibi Horasani Karyağdı es-Seyyid Muhammed Ali Baba da gerek epigrafik, gerek yazılı kaynaklar tarafından Horasan doğumlu bir derviş olarak tanıtılmaktadır. Merdivenköy'deki Şahkulu Sultan tekkesi çalışmasında, bu tekkenin varsayılan kurucularının çoğunun müslüman dünyasının bu bölgesinden geldiklerinin kabul edildiğini görmüştük; bu bölge Türk Mistikleri için sufizmin tarihi merkezlerinden biridir. Bu efsanevi azizlerin paylaştığı diğer bir özellik ise mezar taşlarının üzerinde onları diğer dervişlerden ayıran özel biçimli bir tac bulunmasıdır: *tac elifi*. Öyle anlaşılıyor ki, bu tac tarikatın, bilgiyi Horasan'dan Rum ülkesine taşıyan en temel ustalarını göstermektedir. Zaten *tac elifinin* diğer bir adı da *Horasani elifi tac*'dir.

Yukarıda sözü geçen epigrafik metnin (EKy 5) diğer bir özelliği ise şiit karakteridir, çünkü Karyağdı Baba burada büyük olasılıkla Hacı Baktaş'ı taklit amacıyla, Şiit imamların yedinci sırasından Musa Kazım'a (ölümü 1396) bağlı olarak tanıtılmaktadır. Buradan da, azizin kendini İsmailizmden çok onikilik Şiizme bağlı gördüğünü anlıyoruz. İsmailizm altıncı imam olan Ca'fer es-Sadık'tan sonra gelen hiçbir imamı tanımaz. Bektaşizmin Şiit öğeler taşıdığı ve Ali'ye, aile üyelerine ve oniki imama göndermeler yaptığı bilinir; yine örneğin Merdivenköy tekkesi dervişlerinin epitaflarının incelemesinde de bunu gördük. Bektaşilik ruhunda Onikilik Şiizme (Yedinci ve Onikinci) özgü imamlara karşı gösterilen saygının diğerinden ziyade bu mezhebe bağlılığı göstermek istenmesinden kaynaklandığı düşünülmemelidir. Bir yanda El-Alamut reformlu İsmailizm'in de bu tarikata güçlü etkileri olduğunu ve altıncı imam Ca'fer es-Sadık'ın Hacı Bektaş yanlıları arasında her zaman büyük bir saygı gördüğünü de unutmamalıyız. Bu durum, Şiizmin bir ekolüne bağlılıktan çok, Eyüp tekkesindeki epigrafik metinde de gördüğümüz, bu tarikatın özelliklerinden olan oniki imam kültürünün canlılığıdır.

Hakkında çok az şey bildiğimiz Karyağdı Baba efsanesine geri dönecek olursak... Halk gelenekleri bu efsanevi kişiyi, XIXuncu yüzyılın sonunda ve XXnci yüzyılın başında tekkenin post-nişini olan Hafız Baba'nın kaleminden son derece sıradan biri olarak betimliyor. Hafız Baba EKy 5 epitafının

metnini daha şiirsel bir dille aktarmış, araya da tarikatın kutsal nümerolojisinden alınmış bir kaç ayrıntı eklemiştir:

"Horasan'dan Rum iline geldi,

Üçlerin kapısını mekan edindi.

Dedesi İmam Kazım, Mürteza soyundandır;

O Karyağdı'dır, Kırkların komutanı."

Bektaşî geleneklerine göre, büyük olasılıkla korkunç bir kuraklık yaşanıyor olması nedeniyle, halk bir dervişten, yaz ayında bir mucize gerçekleştirmesini ister. Ve sözkonusu aziz kar yağmasını sağlar, bu nedenle *karyağdırdı* ön ismini alır. Sadeddin Ergun'a göre, bu isim zamanla *karyağdı* haline dönüşmüştür. Bu aziz hakkında daha fazlasını bilmiyoruz.

Tekke hakkında edindiğimiz ilk bilgi Başbakanlık arşivlerinden *Cevdet Evkaf* fonundaki 24138 kodlu dokümandan sağlanmıştı. Bu bilgi Eyüp'teki Zeynep Hatun mahallesindeki konumu nedeniyle Karyağdı tekkesinden başka biri olamayacak bir zaviye hakkındaydı ve onu tasvir ediyordu: "zemin katında küçük bir bina, küçük bir ahır ve dört yanını saran (...) ve iki kenardan Müslüman mezarları, bir kenarından Velizade Efendi bahçesi ve dördüncü kenarından sokakla çevrelenmiş taş bir duvardan oluşan" bir mülkiyettir. Böyle anlatılan parsel açıkça Karyağdı tekkesini anımsatmaktadır.

Bu belgeden, yukarıda anlatılan binaların vakıf olarak 23 kasım 1758 yılında Bosnevi Derviş Mustafa tarafından yaptırıldığını ve içinde yaşayan *mutasarrıf* kişiden dolayı bir *zaviyye* olarak anıldığını öğreniyoruz. Öldüğünde çocuğu olmadığından, büyük olasılıkla 1779 yazında, Eyüp kadısının baktığı bir dava açılır ve bu davada, hulefasından, tanıklar yoluyla vasi tayin edildiğini kanıtlayacak olan Derviş Ali Fuzuli Muhammed ile Hacı Bektaş tekkesi seccade-nişini Şeyh Abdü-l-latif Efendi'nin önerisi üzerine Rumeli kazi-'asker beratıyla zaviyyeye atanmış olan Derviş İsmail bin Muhammed karşı karşıya gelir. Eyüp kadısı Mevlana Mustafa Efendi Derviş Ali Fuzuli lehine karar verir, İsmail'e 1 Ağustos 1779 tarihinde verilen berat kaldırılır ve 1779 aralık ayının başlarında tekke Ali Fuzuli'ye, defterdar beratıyla zaviyye yönetimini verir.

Bu tarihte, belgede Karyağdı adının geçmediğini farketmişsinizdir. Bu aslında bu adın kullanılmıyor olduğu anlamına gelmez, çünkü 1784 yılında hazırlanan tekkeler listesinde bu tekkenin adı İdris Köşkü yakınlarındaki "Karyağdı tekkesi" olarak geçmektedir. Bu tekke 1805 yılında da aynı adla anılmaktadır. Hasluck'da bozulan isim *Karyadin*'e dönüşmüştür. Tüm diğer İstanbul Bektaşî tekkeleri gibi, bu tekke de 1826 yılında yıkılmıştır.

Mezarlıkta, bu tarihten öncesine ait yalnızca üç taş bulunmaktadır. Bunlardan yalnızca bir tanesinin kesinlikle tekkeye bağlı olduğunu görmüştük, zaten şu anda, 1864 sonrası taşların aksine hiçbiri eski yerinde değildir. Bu da bize, eski mezarlarının bir kısmını koruyan bazı başkent tekkelerinin tersine, Karyağdı mezarlığının da tekkeyle aynı tarihte yıkıldığını düşündürüyor. Diğer İstanbul tekkeleri gibi, Karyağdı tekkesi de ancak XIXuncu yüzyılın ikinci yarısında yeniden yapılmıştır; mezarlıkta yeni taşların 1864 yılından sonraya ait olması ve 1885, 1889, 1908 ve 1916 yıllarına ait birçok listede, bazen yönetici şeyhiyle birlikte bulunması da bunu destekler.

İmparatorluk Bektaşî tekkelerinin yıkımı sırasında, azizlere ait mozolelerin (türbelerin) saklanması gerektiği belirtilmişti. Bugün dahi gördüğümüz gibi, bu durum ciddi bir etkiye yol açtı: bir yandan yıkılan tekkelerden geriye kalanlar ondokuzuncu yüzyılda başlangıç türbesinin etrafında yeniden yapıldı, öte yandan tekke yıkımıyla tüm faaliyeti sona erenler oldu ve tekkesiz türbeler bugüne ulaştı. İstanbul Bektaşî tekkelerinde, özellikle saymış olduğumuz tekkelerin geç yapım tarihli olmalarından kaynaklanan bir özellik olsa gerek, büyük kubbeli dev mozoleleri yoktu. Zaten bu tip mozoleleri olsaydı, bugüne kadar ulaşırdı. Bu durumda, Karyağdı tekkesine Bektaşîliğin, biraz geç olarak 1840'lı yıllarda geri dönmesiyle yeniden yapılanlar Horasani Karyağdı (EKy 5) türbesi ile diğer bir efsanevi aziz olan Muhammed Abdi Baba'nın mezarı (EKy 4) olmuştur. Aslında, yeni tekkeye mekanlık eden bu bölgeye kutsal bir anlam kazandırmak ve müşteri sağlamak için isim babası azizin türbesini yapıp, kültünü yeniden canlandırmak şarttı.

Tekke 1925 yılında, Mustafa Kemal Atatürk mistik tarikatların kapatılmasını emredinceye kadar faaliyette kaldı.

Mevcut bilgilerimizin ışığında, bu tekkenin post-nişinlerinin bir listesini çıkartmamız gerekirse, şöyle olacaktır:

- Horasani Karyağdı Ali Baba: efsanevi aziz ve tekkenin isim babası.
- Bosnevî Derviş Mustafa: Bektaşî tarikatına bağlı olan bu şahıs, bu parsel üzerinde kendi mülkiyetinde bulunan binaları 23 kasım 1758 günü vakfa çevirdi. Bu şekilde, kendisinin de öldüğü tarih olan 1779 yılına kadar ilk yerleşik mutasarrıfı olduğu *zaviyye* kurulmuştur.
- Derviş Ali Fuzuli bin Muhammed: Çocuğu olmadığından, tanıklar huzurunda ölümünden sonra yerine onun gelmesini isteyen Bosnevi Derviş Mustafa'nın halifesi. Ağustos 1779 tarihinde *zaviyye*ye yerleşen Derviş Ali, resmi olarak tekkenin yönetimine ancak aralık 1779'da getirildi.
- Derviş Ali'nin bilinmeyeyn ölüm tarihi ile 1826 yılında tekkeyi yeniden faaliyete geçiren Necib Baba'nın yönetimine geçişi arasında tekkeyi idare eden şeyhler hakkında hiçbir bilgimiz yoktur.
- Mehmed Necib Baba, ölümü 1876 (EKy 3). Bu şeyh tekkenin içine bir matbaa koydu. En azından, bildiğimiz kadarıyla, 1291/1874-1875 yılında tekke tarafından yayınlanan bir eser vardır. Bu yayın, sufi şiirlerinden oluşan, *Risale-i la'ihat-i cami* adında, 20 sayfalık küçük bir litografiydi. İlk sayfasında, bu kitapçığın "Milli Eğitim Bakanlığı izni ile, Karyağdı tekkesindeki Necib Baba Efendi matbaasında" basıldığı belirtilmişti.
- Hafız Muhammed Salih Baba, ölümü 1917 (EKy 6). Oğlunun taşından (EKy 8) öğrendiğimize göre, temmuz 1887 tarihinde de aynı görevdeymiş. Zaten 1889 yılında Bandırmalı-zade-es-Seyyid Ahmed Münib Üsküdari tarafından da listeye alınmıştır. 1908 yılında hala şeyh olarak tekke deydi ve konumunu 1917 yılındaki ölümüne kadar korudu. Çağdaşları arasında en kalıcı anıyı bırakan post-nişin de odur. İstanbul doğumlu, medrese eğitimi almış, hafız ve şair olan bu şeyh Salih mahlasını kullanmaktaydı. Bektaşî tekkesi şeyhliği ve cami imamlığı görevlerinin toplamı ona bir heterodoksun toplu bir namazı yönetmesine çok kötü gözle bakan birçok düşman kazandırmıştır. Bu şikayetler şeyhü-l-islama iletilmiş, o da alaycı bir dille yanıt vermiştir: "Bu adam

size Bektaşilerin namaz kılmadığı konusundaki yaygın inancın nasıl da temelsiz olduğunu gösteriyor". Hafız Muhammed Salih Baba konusuna, Bektaşî bir kadın olan 'Arife Bacı'nın bu post-nişinin anısına yazdığı bir şiirle son verelim:

"Karyağdı dergahına vardık,

Hafız Baba sayesinde Allah'ın güzelliğini gördük,

Cemaatimiz yumuşak ruhlarla ilerledi,

Hafız Baba sayesinde Allah'ın güzelliğini gördük."

- Yaşar Baba (ölümü 1934) Türkiye'de Bektaşî tarikatlarının kesinlikle yasaklanmasından birkaç ay önce, 13 cemaziül-ahir 1343 (9 ocak 1925) tarihinde Karkaydı tekkesine post-nişin olarak atandı. Dergah başına atanma kağıdı J. K. Birge tarafından yayınlandı. Bu belge bize, Yaşar Baba'nın Bektaşî olmadan önce, rüfa'i dervişleri tarikatının zakirliğini yaptığını ve henüz ilan edilmiş olan yeni Kemal Atatürk Cumhuriyeti'ne karşı son derece saygılı bir kişi olduğunu gösteriyor. Yine de, Salih Baba'nın öldüğü 1917 tarihinden, Yaşar Baba'nın atanma yılı olan 1925'e kadar dergahı kimin yönettiğini bilmiyoruz. Karadeniz Ereğli'sine yerleşmiş Tatar kökenli bir aileden gelen Yaşar Baba -gerçek ismiyle Aşki-, mistisizmle önceden tanışmış bir çevrede yetişmiş. Öğrenimini Galatasaray Lisesi'nde tamamlamış, Balat imamı Hasan Tahsin'in yanında Kuran öğrenmiş ve çok genç yaşta hafız diplomasını almıştır. Bundan sonra, ilahi okumadaki rakip kabul etmeyen yeteneği ile Osmanlı başkentindeki tekkelerde adını duyurmuştur. Bu yeteneği ona *zakir-başı* ünvanı ve bütün dervişler arasında saygınlık getirmiştir. Farsça da bilmekte ve dergahta, *Celaleddin Rumi*'nin ünlü şiiri *Mesnevi*'yi okumaktadır. Ayrıca, uzun yıllar Milli Eğitim Bakanlığı'nda memur olarak çalışmıştır.

Varlığı hiçbir şekilde su götürmeyen Yaşar Baba hakkında oldukça geniş bir dokümantasyon mevcuttur. Yine de, Murat Sertoğlu tekkenin son şeyhinin Hüseyin Baki Baba adında biri olduğunu ve bu kişinin Manastır bölgesinden bir *mücerred* derviş olduğunu belirtmektedir. Üstelik, Sayın Naciye Karadağ da, büyükbabası Hüseyin Mazlum'un -kendisi kesinlikle *mücerred* değilmiş! - da gerçekte Manastır kökenli olduğunu ve kendisi çok küçükken, 1930'ların sonunda ya da 1940'ların başında öldüğünü söylüyor. Ancak bu kişi ya da Yaşar Baba ismi konusunda en küçük bir anısı yok. Bu sorunu çözmemizi sağlayacak herhangi bir belge veya tanık eeksikliği karşısında, kuşkulu da olsa bir varsayım ortaya koyduk: büyük olasılıkla eski bir derviş ve öldüğü sırada toprakların sahibi olan Hüseyin Mazlum Yaşar Baba'nın ölümünden sonra, eski tekkede Bektaşî geleneklerinin gizlice devam ettirilmesi sonucunda başa geçmiş olabilir mi? Eğer durum böyle ise, asla yasal olarak şeyh ünvanını taşıyamazdı.

- Her durumda, tıpkı Merdivenköy tekkesinde de gördüğümüz gibi, Bektaşîlik 1925 yılından sonra tamamen ortadan yok olmadı. Ayinler gizlice de olsa, bazı şeyhlerin karizmatik gücü sayesinde bir süre daha devam etti. Eyüp'te, Yaşar Baba'nın 1934 yılındaki ölümünden sonra bile Bektaşî gelenekleri korundu, polis 1936 yılında Eyüp mahallesindeki dervişlere karşı bir baskın düzenledi. Yine de, tutuklamaların Karyağdı tekkesinde mi gerçekleştiğini bilemiyoruz. Ancak, Sayın Karadağ'ın bize anlattıklarından, büyükbabası Hüseyin zamanında, çoğu Arnavut kökenli Bektaşî inançlı ailelerin tekkeyi ziyaret ettiklerini biliyoruz. Bu ziyaretler (genellikle

haftasonlarında) kadınların ve erkeklerin ayrı ayrı yiyip içtikleri (yalnızca erkekler içermiş) büyük ziyafetlere neden oluyordu. Bu gelenek Hüseyin Mazlum'un çocukları tarafından korunmadıysa da, insanlar azizlerin mezarlarına mum yakmak ve hatta orada kurban kesip sonra etleri götürmeye devam ettiler. Bugün, mumlar Karyağdı Baba'nın mezarında yanmayı sürdürüyor, hatta yılda bir kez, *aşure* gününden sonra düzenlenen ve hep aynı adamın rehberliğinde getirilen gizemli bir çarşafli kadın topluluğunun hac ziyaretinden de söz etmek mümkün...

Sonuç olarak, bu küçük Bektaşî tekkesinin tarihçesi hakkında bilmediğimiz çok şey kalıyor. Kuruluşu için 1758 yılını ve Bosnevi Derviş Baba'nın adını verebilir, onun arkadından 1779 yılında Derviş Ali Fuzuli'nin nasıl görevi devraldığını söyleyebiliriz. Ama, 1780-1826 yılları arasındaki bilgiler konusunda tamamen eksik; bu dönem hakkında, ondokuzuncu yüzyıl ortasından itibaren tarikatı canlandıranlar da bir şey bilmiyor. Karyağdı dergahı, Merdivenköy dergahı gibi zengin Osmanlı aileleri tarafından ziyaret edilmemiş. Tekkesini Hacı Bektaş tekkesinden sonra tarikatın ikinci merkezi haline getiren Merdivenköy'deki Mehmed Hilmi Dede gibi parlak ve megaloman bir post-nişin tarafından yönetilme şansına erişmemiş. Yine Çamlıca tekkesi gibi kültür ve müzik alanında bir merkez olarak ün salmamış, Rumeli Hisarı'ndaki Nafi Baba gibi Jön-Türklerin toplantı mekanı haline gelmemiştir. Karyağdı tekkesi, başkentteki diğer tekkelere oranla kesinlikle çok küçük bir öneme sahiptir. Karyağdı tekkesi, bir bütünü, kendisini oluşturan bütün öğeler önceden öğrenilmeksizin, bütünlüğü içinde araştırılmayacak bir konu olan İstanbul Bektaşiliği'nin, küçük bir parçasıdır.

T. Zarcone, "İstanbul Bektaşî Tekkeleri üzerine giriş notu", *supra*, sf. 201-214.

J-L. Bacqué-Grammont, P. Dumont, E. Eldem, H-P. Laqueur, B. Siant-Laurent, N. Vatin, T. Zarcone, "Merdivenköy Bektaşî Tekkesi", *infra* "Tekke", *Anatolia Moderna/Yeni Anadolu II: Dervişler ve Osmanlı Mezarlıkları*, Paris, Jean Maisonneuve, 1991, sf. 29-135 ("İstanbul Anadolu Çalışmaları Fransız Enstitüsü Kitaplığı", XXXIV).

Bu konuda bkz. Tarihçenin sonu, *infra*.

XVIII'inci yüzyıl sonunda parselin ve burada bulunan binaların tasviri için bkz. Ek 1, *infra*. Eyüp mezarlığının o tarihte bugünkünden daha kuzeye uzandığı gözlenmekte.

Bilgi bize Naciye Karadağ tarafından sağlanmıştır.

Eky 1, 2, 3, 6, 8, 9.

Binanın yıkıntı halindeki duvarlarında bir kaç yeniden kullanılmış mezar taşları açıkça görülmekte, ama bu taşların nereden geldiğini belirlemek olanaksız.

Eky 1, 2, 3, 6, 8, 9, 12.

İçlerinden bir tanesi kısmi olarak istisna oluşturmakta: Eky 12. Toprakların daha da gerilerine konmuş bu taşın yazısı yıkıntı halindeki binaya, açıkça Halic'e en yakın pencereye doğru yönelmiştir. Yazının bir Osmanlı mezar taşındaki rolü ve en fazla sayıda insan tarafından okunabilmesine verilen önem konusunda bkz. N. Vatin, "İstanbul Müslümanlarında mezar taşının rolü ve mezarlıkların yerleşim biçimi", in A. Temimi, *Yayın Mélanges Professeur Robert Mantran ı*, Zaghuan (Tunus), 1988, sf. 293-297; Id., "İstanbul'da şehir içi mezarlık", *La Transmission du savoir dans le monde musulman périphérique (Çevre Müslüman*

dünyasında bilgi aktarımı), CNRS Araştırma Grubu no: 0122 Bilgi Mektubu No: 10 (Mart 1990), sf. 30-42.

EKy 11.

EKy 5.

EKy 5b.

EKy 4.

Bkz. J-L. Bacqué-Grammont, in J-L. Bacqué-Grammont, H-P. Laqueur ve N. Vatin, *Stelae Turcicae II. Kadirga Limanı'ndaki Sokullu Mehmed Paşa , Bostancı Ali ve Eyüp'teki Sokullu Mehmed Paşa türbesi mezarlıkları*, Tabingen, Wasmuth, 1990, sf. 66-68 ve *Tekke*, sf. 43. Bu son çalışmada J.-L. Bacqué-Grammont bu tipin XIX uncu yüzyılda geri gelişine kadar tam bir unutulmuşluk yaşamamış olduğunu belirtiyor.

Tekke, sf. 31, 59.

EKy 5b.

İlk Bektaşî mezarları formüler çalışması için bkz. *Tekke*, sf. 48-51.

EKy 13.

EKy 3, 6, 8. Yalnızca tekkeyle olan ilgileri altında tanıtılan iki kişiyi de bunlara ekleyebiliriz: EKy 10 ve EKy b.

EKy 12.

EKy 9.

Sırasıyla, EKy 1, 2 ve 11.

EKy b.

EKy 1 ve 13.

EKy 1 ve EKy 2. Aslında her iki ölü de *bu şeyhlerin* yalnızca birer *muhibbi* olarak tanıtılmaktadır. Yani şeyhler bu iki kişiden daha önce ölmüş olabilirler. Ancak bu bilgiler *merhum* ya da *esbak* gibi sözcüklerle verilmediğinden, bu iki *babanın muhiblerinin* öldüğü tarihlerde hala yaşıyor olduğunu düşünebiliriz. Bu iki kişi de son derece tanınmış insanlar olduğundan, sorun da akademik bir sorun olarak kabul edilmelidir.

EKy 3.

EKy 8.

EKy 6.

EKy 5.

Burada sözü edilenler Şahkulu Sultan, Gözcü Baba, Sancaktar Baba ve Yörük Baba'dır; bkz. *Tekke*, sf. 58-60, 69-75.

Bkz. A. Gölpınarlı'nın bu *tac* hakkındaki açıklamaları, *Tasavvuf'tan sonra deyimler ve atasözler*, İstanbul, İnkılap ve Aka, 1977, sf. 114; ve *Id. Yunus Emre*, İstanbul, 1936, sf. 40-42. Burada Karyağdı Baba (EKy 5) mezarındaki *tac elifi* ile tekkenin diğer dervişlerindeki *tac edhemi* (örneğin EKy 8) fotoğraflarını karşılaştırabilirsiniz.

Sadat-ı sülale-i kazimiyye'den (EKy 5b); bkz. A. Gölpınarlı, yay., *Vilayet-name. Manakıb-ı Hüncar Hacı Bektaş-ı Veli*, İstanbul, İnkılap K., 11958, sf. 1.

Burada *muhıbb-i Ehl-i Beyt*, *muhıbb-i ehl-i aba*, *muhıbb-i Mürteza*, *hanedan-ı Mürteza*, *al-i Haydar*, *muhıbb-i can-feda-yı Kerbela* ifadelerine rastlanmıştı; bkz. *Tekke*, sf. 48-51.

Örneğin bkz. Cl Cahen, "Osmanlı öncesi Türk Orta Asya'sında Şiizm", *Actes Colloque sur le Shi'isme imamite. Strasbourg, 1968* (İmam Şiizmi üzerine Kolokyum. Strasbourg, 1968), Strasbourg 1970, sf. 115-129.

Bu epitaf 1860 yılında yazılmış izlenimi vermektedir: bkz. *Supra*, sf. 219 ve *infra*, n. 52.

Ali.

Bkz. S: N. Ergun, *Bektaşî Şairleri*, İstanbul, Devlet Matbaası, 1930, sf. 129.

Bkz. S: N. Ergun, *On dokuzuncu Asırdan beri Bektaşî-Kızılbaş Alevî şairleri ve nefesleri*, İstanbul, Maarif K., 1956, sf. 217, n. 1.

İstanbul Şehir Rehberi, İstanbul, 1934, tekkeden on-yirmi metre uzaklıkta bir Zeynep Hatun Sokak ve bir Zeynep Çeşmesi Sokak olduğunu gösteriyor.

S. Faroqhi, *Der Bektaschi-Orden in Anatolien*, Viyana, 1981, sf. 79, n. 9'da Şeyh Abdü-latif'in 1178/1764-1765 ila 1218/1803-1804 yılları arasında Hacı Bektaş'ta görev yaptığını belirtmektedir.

İdrisköşkü civarında Karyağdı tekkesi: bkz. A. Çetin, "İstanbul'daki tekke, zaviye ve hankâhlar hakkında 1199 (1784) tarihli önemli bir vesika", *Vakıflar Dergisi*, XIII, 1981, sf. 583-590.

Bkz. *Hala asitan-ı 'aliyyede ve civarında vakı' olan dergah, zevaya ve hankâh*, Atatürk Kitaplığı'nda (İstanbul) saklanan bir elyazması, Osman Ergin koleksiyonu, no: 1825.

F. W. Hasluck, *Christianity and Islam under the sultans*, Oxford, Clarendon Press, 1929, II, sf. 517.

Bkz. J. R. Barnes, *An Introduction to Religious Foundations in the Ottoman Empire*, Leyde, 1986, sf. 88-89: "Aside from türbes or mausoleums located within the tekyes, all Bektaşî buildings in the region of greater Istanbul were destroyed, including those located in Şehidlik in Rumeli Hisarı, Öküz Limanı, Kara Ağaç, Yedi Kule, Südlüce, Eyüb, Üsküdar, Nerdubanlı

(merdivenli) Köyü, and Çamlıca." Altmış yıldan daha yeni yapıların tamamı yıkılacak, daha eski olanlar ise cami ya da okula dönüştürülecekti. Hala yerinde olan ve yapılarda kuruluş tarihi yazıyorsa da, tamamen memurların görevlerini kötüye kullanmaları durumuyla karşı karşıyayız. Öyle görünüyor ki, Karyagdı binaları bu tarihte yıkılmıştır: orada bulunan bir cami ya da medrese bilinmemektedir ve yerel halk bir ahırın varlığını çoktan unutmuştur...

Bkz. T. Zarcone, *art. Cit.*

Bkz. N. İşli ve T. Zarcone, "La population des couvents de derviches d'İstanbul à la fin du XIXième siècle" (Ondokuzuncu yüzyıl sonunda İstanbul derviş tekkelerinin nüfusu), *Anatolia Moderna/Yeni Anadolu II, op. Cit.*, sf. 214.

Bkz. Bandırmalı-zade es-Seyyid Ahmed Münib Üsküdari, *Mecmua-ı Tekaya*, İstanbul, 1307/1889-1890.

Bkz. A. Rıfki, *Bektaşî Sırrı*, İstanbul, 1326/1908, II, sf. 124 sq.

Bkz. *İstanbul Belediyesi Mecmu'ası*, 1335/1917, sf. 76.

Örneğin, Varna'daki Akyazılı Sultan ve Dimetoka'daki Kızıl Deli Sultan.

Örneğin, Trakya'daki Binbiroklı Baba ve Osman Baba. Bkz. T. Zarcone'un Doğu Trakya'da Bektaşilik ve Alevilik üzerine çalışmaları: "Nouvelles Perspectives dans les Recherches sur les Kızılbaş-Alevites et les Bektachis de Dobroudja, de Deli Orman et de la Thrace Orientale" (Dobruca, Deli Orman ve Doğu Trakya'da Bektaşî ve Kızılbaş-Aleviler üzerine Araştırmalarda Yeni Perspektifler), *Anatolia Moderna/Yeni Anadolu IV*, 1992, sf. 1-11; ve "Alevites et Bektachis de la Thrace Orientale: les tekkes de Sarı Saltuk et d'Ariz Baba à Havsa" (Doğu Trakya Alevi ve Bektaşîleri: Havsa'daki Sarı Saltuk ve Ariz Baba tekkeleri), *İkinci Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri. 1-3 Haziran 1988*, Samsun, Ondokuz Mayıs Üniversitesi ve IFEA, 1990, sf. 629-638.

1840'lı yılların sonunda, örneğin Merdivenköy'deki Şahkulı tekkesinde gömüler başlamıştı (bkz. *Tekke*, sf. 61). Karyagdı tekkesinde ise, bulunan en eski mezar taşının tarihi 1864'tür (EKy 9). Bu azizin türbesi çevresinde üyelerin yeniden toplanmaya başlamasını yaklaşık on-yirmi yıl önce beklemek gerekmez mi? Bu biraz kuşkulu görünmekte. Yine, bugüne kadar yaşayabilmiş bu küçük mezarlığın büyük tahribat aldığını düşünmemiz için de hiçbir neden yok. Bu durumda, Karyagdı tekkesinin yeniden yaşama dönmesinin 1850'li yıllara rastlayarak, görece olarak biraz geç gerçekleştiğini söyleyebilir miyiz?

En azından, tekke mezarlığında taşı bulunan (EKy 3) şeyhlerin ilki olduğunu anlatmakta. Ancak, bu kesinlikle, ondan önce, daha sonra başka bir tekkenin başına geçen bir şeyhin olmadığı anlamını taşımamaktadır.

"Ma'arif nezaret-i halleşi ruhsatı ile Karyagdı tekkesinde Necib Baba Efendinin matba'asında tab' ve temsil alınmıştır."

Bandırmalı-zade Üsküdari, *op. Cit.*

Bkz. A. Rıfki, *op. Cit.*, sf. 124 sq.

Bkz. S. N. Ergun, *Bektaşı Şairleri, op. Cit.*, sf. 129.

Bkz. S. N. Ergun, *On dokuzuncu Asırdan Beri..., op. Cit.*, sf. 305.

Folklorist Vabit Lütü Salcı bu tekkenin Yaşar Baba tekkesi adı altında varlığına dikkat çekmektedir: bkz. "Edirne Halk Şairleri: Salih Sulhi, I", *Damla*, 21 kasım 1944, sf. 6.

Bkz. J. K. Birge, *The Bektashi Order of Dervishes*, Londra-Hartford, 1937, sf. 248-250.

Bkz. S. Revnakoğlu, "Yaşar Baba", *Tarih Dünyası*, VI, 2 (Mayıs 1965), sf. 177-180 ve VII, 2 (Haziran 1965), sf. 250-253. Bu kişi hakkında bir dosyayı *Divan Edebiyatı Müzesi*'ndeki S. Revnakoğlu Arşivi'nde, B-27 kodunda bulabilirsiniz.

M. Sertoğlu, *Bektaşilik*, İstanbul, 1969, sf. 326-349.

Bkz. G. Jaschke, *Die Türkei in den Jahren 1935-1941*, Leipzig, Otto Harrussowitz, 1943, sf. 33.

Burada yine de, mezarlar arasında paşa kızı ve eski bir Medine yöneticisinin eşi olan, 1864 yılında ölen Dervişe Nuriyye Hanım'ın (EKy 9) ve bir paşanın kızkardeşi olan ve 1867-1868 yılında ölen Fatma Nuriyye Hanım'ın (EKy 12) mezarlarını belirtmek gerekir. Özellikle ikinci kişinin yüksek sosyal sınıfa ait olduğu, örneğin, taşının mezarlıktaki kronogramla biten tek taş olmasından da anlaşılmakta. Bilgilerimiz, Karyağdı tekkesinin çok ünlü olmamasına karşın, yeniden canlanışı sırasında önemli bir tekke olma yolunda eğilimleri olduğunu göstermektedir.

Bkz. Bu kişinin biyografisi, *Tekke*, sf. 63-66.

Bkz. "Osmanlı İkinci Anayasal Rejiminde Tarikatlar ve Sufizm" başlıklı bölüm, T. Zarcone, *Mystiques, philosophes et franc-maçons en Islam (İslam'da mistikler, felsefeciler ve farmasonlar)*, Paris, Jean Maisonneuve ve IFEA, 1993.